

<i>A tantárgy címe</i> Nyelv, társadalom, kultúra	<i>A tantárgy kódja</i> BMNMN00600M	<i>Félév</i> 2022/2023. II.
<i>A tantárgy típusa</i> előadás	<i>Óraszám</i> 2	<i>Kreditek száma</i> 3

Okktató: Dr. Nemesi Attila László (PhD)
egyetemi docens
nemesi.attila@btk.ppke.hu

Szerda, 12.30–14.00 (DAN 711)
Tárhely: Neptun Meet Street

A tantárgy leírása:

Az emberi nyelv, társadalom és kultúra egymást feltételező fogalmak, összefüggésük emberlétünk keretét adja. Minden kommunikációs aktus, ismeretátadás egyúttal identitásjelzés, szerepkijelölés is; a kulturális keretek befolyásolják a kommunikáció módját. A standard nyelvváltozat nyelvi normájának egysége, nemzeti összetartó ereje, a nyelvhasználat területi és társadalmi tagolódása, a beszélőcsoportok kulturális sokfélesége és e sokféleségnek a nyelvhasználatban meglévő lenyomata, illetőleg a nyelv szerepe a kulturális sokféleség fenntartásában jelentik azt a bonyolult összefüggérendszer, melynek tárgyalása adja az előadás vázát.

sorszám	Témakör
1.	A nyelvtudomány különböző ágainak viszonya a nyelv társadalmi-kulturális beágyazottságának kérdéséhez
2.	A kultúra fogalma, szintjei, dimenziói
3.	Különböző kultúrák – eltérő nyelvhasználati stratégiák
4.	A szociolingvisztika nézőpontja, fogalmai, módszertana. A kétnyelvűség, kettősnyelvűség kérdésköre
5.	Antropológiai nyelvészet. Tabu és eufemizmus
6.	A humor szerepe a társadalomban – műfajok/szövegtípusok, kulturális különbségek
7.	Szubkultúrák, csoportnyelvek, szleng
8.	Társadalmi nem és nyelvhasználat
9.	Médiakultúra – nyelvi norma és sokszínűség a médiában. Nyelvi ideológiák
10.	A hálózati társadalom kialakulása. A világháló mint kulturális szintér és a „digilektus”
11.	Diskurzusok a nyilvánosságban. A globalizáció és a migráció diskurzusai
12.	Szavaink, szólásaink üzenete: eredetfejtések

Számonkérés módja: szóbeli vizsga. **A félév végi aláírás feltétele:** órai jelenlét (max. 3 hiányzás).

Kötelező irodalom:

- Babarczy Anna – Szamarasz Vera Zoé 2014. A nyelvi relativizmus. In: Pléh Csaba (szerk.): *Pszicholingvisztika 1–2*. Bp., Akadémiai, 859–876. (2. kötet.)
- Kontra Miklós 2003. A szép magyar beszéd és a csúnya. In: uő (szerk.): *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Bp., Osiris, 240–255.
- Kövecses Zoltán 2005. A metaforák és metonímiák kulturális különbségei. In: uő, *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Bp., Typotex, 187–200.
- Nemesi Attila László 2015. A nyelv a nyilvánosságban: versengő és társdiskurzusok. *Replika* 95: 97–111.

További szakirodalom:

- Andorka Rudolf 2001/2006. *Bevezetés a szociológiába*. Bp., Osiris.
- Balázs Géza – Takács Szilvia 2009. *Antropológiai nyelvészet*. Celldömölk/Bp., Pauz-Westermann.
- Bárdosi Vilmos 2015. *Szólások, közmondások eredete. Frazológiai etimológiai szótár*. Bp., Tinta.
- Bartha Csilla 1999. *A kétnyelvűség alapkérdései*. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Bauman, Zygmunt 1998/2002. *Globalizáció. A társadalmi következmények*. Bp., Szukits.
- Benkő Loránd 1999. *Nemzet és anyanyelve: „a léleknek igen szép képe”*. Bp., Osiris.
- Castells, Manuel 1996/2005. *A hálózati társadalom kialakulása*. Bp., Gondolat-Infonia.
- Cseresnyési László 2004. *Nyelvek és stratégiák, avagy a nyelv antropológiája*. Bp., Tinta.
- É. Kiss Katalin 2004. *Anyanyelvünk állapotáról*. Bp., Osiris.
- Fairclough, Norman 2006. *Language and globalization*. London, Routledge.
- Forgács Tamás 1998. Cigány, zsidó meg a pap, hogy megcsaljon, azon kap... – avagy: Hogyan születik és működik a nyelvi sztereotípiák. *Néprajz és Nyelvtudomány XXXIX*: 87–105.
- Gal, Susan 2001. Beszéd és hallgatás között. A nyelv és társadalmi nem kutatásának kérdései. *Replika* 45–46: 163–189.
- Giddens, Anthony 1999/2005. *Elszabadult világ. Hogyan alakítja át életünket a globalizáció?* Bp., Napvilág.
- Griffin, Em 2000/2001. *Bevezetés a kommunikációelméletbe*. Bp., Harmat.
- Hegedűs Attila 2005. *A változó nyelvjárás*. Piliscsaba, PPKE BTK.
- Hoffmann Zsuzsa 2006. A diglosszia fogalmának problémái – a német nyelvű Svájc példáján. *Argumentum* 2: 160–166.
- House, Juliane – Kádár Zoltán Dániel – Apatóczky Ákos Bertalan 2022. Tegezés és magázás a globális kommunikációs gyakorlatban: esettanulmány különböző nyelvkultúrák IKEA-katalógusai alapján 1–2. *Magyar Nyelv* 118/3: 328–342, 4: 426–435.
- Kiss Jenő 1995. *Társadalom és nyelvhasználat*. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kontra Miklós (szerk.) 2003. *Nyelv és társadalom a rendszerváltás kori Magyarországon*. Bp., Osiris.
- Kontra Miklós – Borbély Anna (szerk.) 2021. *Tanulmányok a budapesti beszédről a Budapesti Szociolingvisztikai Interjú alapján*. Bp., Gondolat.
- Kontra Miklós – Németh Miklós – Sinkovics Balázs 2016. *Szeged nyelve a 21. század elején*. Bp., Gondolat.
- Lányi András – László Miklós (szerk.) 2014. *Se vele, se nélküle? Tanulmányok a médiáról*. Bp., Complex.
- T. Litovkina Anna – Farkas Edit 2019. *A bábeli zűrzavartól a salamoni bölcsességig. Bibliai szólások, szólásmondások és állandósult szókapcsolatok szótára*. Bp., Tinta.
- Minya Károly 2003. *Mai magyar nyelvújítás. Szókészletünk módosulása a neologizmusok tükrében a rendszerváltástól az ezredfordulóig*. Bp., Tinta.
- Minya Károly 2005. *Rendszerváltás – normaváltás. A magyar nyelvűvelés története, elvei és vitái 1989-től napjainkig*. Bp., Tinta.
- Nemesi Attila László 2011/2016. *Nyelv, nyelvhasználat, kommunikáció. Hét tanulmány*. Bp., Loisir.
- Németh Miklós 2004. *Nyelvjárás, beszélt nyelv és spontán sztenderdizációs törekvések a XVIII. századi szegedi írónoki nyelvvaltozatban*. Bp., Akadémiai.

- Németh Miklós 2008. *Nyelvi változás és váltakozás társadalmi és műveltségi tényezők tükrében. Nyelvi változók a XVIII. században*. Szeged, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.
- Reményi Andrea Ágnes 2001. Nyelv és társadalmi nem. *Replika* 45–46: 153–161.
- Sándor Klára 2016. *Nyelv és társadalom*. Budapest, Krónika Nova.
- Schirm Anita 2006. A magyar nyelv cigány eredetű jövevényszavai. *Nyelvtudomány* II. (Acta Universitatis Szegediensis Sectio Linguistica): 149–163.
- Sharifian, Farzad 2017. *Cultural linguistics*. Amsterdam, John Benjamins.
- Sharifian, Farzad (szerk.) 2015. *The Routledge handbook of language and culture*. London – New York: Routledge.
- Tannen, Deborah 2001. *Miért értjük félre egymást?* Bp., Tinta.
- Wardhaugh, Ronald 1995. *Szociolingvisztika*. Bp., Osiris-Századvég.
- Wessely Anna (szerk.) 2003. *A kultúra szociológiája*. Bp., Osiris–Láthatatlan Kollégium.